

ФОНДИ БИБЛИОТЕК: ПРОБЛЕМИ ТА РОЗВ'ЯЗАННЯ

УДК 025.2

В. М. Гурєєв

Інститут нафтогазової геології та геофізики ім. А. А. Трофімука СБ РАН

М. О. Мазов

Інформаційно-бібліотечний центр Інституту нафтогазової геології та геофізики ім. А. А. Трофімука СБ РАН

Моделі та критерії відбору видань до фонду наукової бібліотеки¹

В статті критично розглянуті пропоновані різними дослідниками моделі та критерії відбору документів до фондів наукових бібліотек, проведено їх порівняльний аналіз.

Ключові слова: журнальний фонд, комплектування, експертна оцінка, статистика інтенсивності використання журналів, бібліометричний аналіз, наукова бібліотека.

ФОНДЫ БИБЛИОТЕК: ПРОБЛЕМЫ И РЕШЕНИЯ

УДК 025.2

В. Н. Гуреев

Институт нефтегазовой геологии и геофизики им. А. А. Трофимука СО РАН

Н. А. Мазов

Информационно-библиотечный центр Института нефтегазовой геологии и геофизики им. А. А. Трофимука СО РАН

Модели и критерии отбора изданий в фонд научной библиотеки

В статье критически рассмотрены предлагаемые различными исследователями модели и критерии отбора документов в фонды научных библиотек, проведён их сравнительный анализ.

Ключевые слова: журнальный фонд, комплектование, экспертная оценка, статистика использования журналов, библиометрический анализ, научная библиотека.

¹ Переклад статті публікується за згодою авторів.

UDC 025.2

Vadim Gureev

*A. A. Trofimuk Institute of Petroleum Geology and Geophysics, Russian Academy of Sciences
Siberian Branch*

Nikolay Mazov

*Information Library Center, A. A. Trofimuk Institute of Petroleum Geology and Geophysics,
Russian Academy of Sciences Siberian Branch*

Selection models and criteria for scientific library collection development

The authors analyze and compare several existing models and criteria for selecting documents for scientific library collections.

Keywords: journal collection, collection development, expert assessment, journal usability statistics, bibliometric analysis, scientific library.

Науч. и техн. б-ки, 2015, № 7

Принципи формування репертуару наукової періодики за останні роки в цілому не зазнали кардинальних змін, хоча при переході на електронну підписку були скориговані та доповнені новими. За зауваженням І. В. Ейдемільєр, «електронні видання як предмет поточного комплектування не торкаються змістовної сторони традиційної технології поточного комплектування і стосуються тільки технічної сторони» [1].

Основним принципом роботи є селективність, оскільки комплектатору необхідно відібрати лише значущі документи, що відповідають потребам користувачів бібліотеки та її функціональним установам (профілюванню), які відображені в тематико-типологічному плані комплектування (ТТПК).

Вітчизняні та закордонні бібліотекознавці, що працюють в галузі комплектування, пропонують різні моделі для відбору документу як головного компонента комплектування на основі як ранжування критеріїв за ступенем їх значущості, так і їхнього групування. Для визначення цінності документа усталеними підставами є три основні групи критеріїв відбору [2-4].

1. Типологічні критерії, які включають формальні та змістовні ознаки. Слід зазначити, що ці дві підгрупи мають значну область перетину, тому одні ознаки можуть переходити в інші. Як відмічає Г. М. Віхрева, «кожна з формальних ознак має змістовну природу», однак зміст може формалізуватись «в силу своєї стійкості та незмінності в часі» [4]. Дослідник наводить приклад: відоме видавництво буде вважатися формальною ознакою якості видання, тоді як невідоме – змістовним, таким, що потребує подальшого аналізу.
2. Хронологічні критерії враховують значущість того чи іншого тематичного прошарку літератури в той чи інший час. Прикладом може бути превалювання в даний час на загальносвітовому рівні літератури з нано- та біотехнологій. Другий приклад – недостатній випуск навчальної та наукової літератури в Росії, що робить актуальним використання видань радянського періоду.
3. Галузеві критерії, що враховують інтереси користувачів бібліотеки.

В той самий час на практиці співробітники різних бібліотек, як правило, розробляють та застосовують власні критерії відбору, які вони вважають найбільш значущими з тих чи інших причин.

Далі наведені запропоновані спеціалістами у бібліотечній справі групи критеріїв відбору документів, в основному на прикладі журнальних фондів як найбільш значущих для читачів.

Моделі відбору документів до фонду наукових бібліотек

Співробітники БПН РАН – О. П. Дубров та О. Л. Красікова – розподіляють принципи відбору наукових статей за чотирма групами [5]:

- 1) загальні: використання, експертна оцінка, активність;
- 2) абсолютні: публікації, розміщені в реферативних журналах (РЖ), що запитуються по ІРІ;
- 3) відносні: профільність, цитованість, частота зустрічання, відомість;
- 4) наукова значущість: проблематика, пріоритетність, новизна видання, видавництво, редакційна колегія.

При цьому дослідники виділяють дві найбільш значущі ознаки: попит та цитованість наукових журналів.

Співробітник наукової бібліотеки СПбДУ М. О. Азаркіна наступним чином розміщує критерії відбору з урахуванням ступеня їх важливості [6, 7]:

- 1) визначення інформаційної цінності;
- 2) частота запиту видання;
- 3) експертна оцінка.

Іншими критеріями при відборі наукової періодики до бібліотечного фонду пропонує керуватися заступник генерального директора ДПНТБ Росії Г. О. Євстигнєєва [8]:

- 1) фінансові можливості бібліотеки;
- 2) попит на журнал;
- 3) цитованість журналу.

У спільній праці А. І. Земскова та Г. О. Євстигнєєвої на перший план винесено зведений критерій попиту та низької вартості однієї статті (річна підписка, поділена на кількість запитів). Журнали, що задовільняють цьому критерію, створюють ядро фонду. Далі слідують журнали середньої необхідності. В третю групу входять журнали низького попиту з високою вартістю запиту [9].

Три категорії критеріїв для оцінки якості наукових журналів виділяє О. В. Федорець, співробітник ВІНТІ РАН [10]:

- 1) експертні критерії оцінки;
- 2) формальні критерії оцінки;
- 3) оцінка цитування.

Найбільш розгорнутою представляється класифікація принципів відбору, запропонована Г. М. Віхревою, співробітницею ДПНТБ СВ РАН, на основі філософських підходів аксіологічного напрямку [4]. При цьому дослідник особливо підкреслює необхідність залучення філософії для розв'язання актуальних задач наукових бібліотек. У запропонованій класифікації – чотири рівні аксіологічної моделі відбору документів до фонду:

- 1) філософська база, сформована на основі загальнолюдських та суб'єктивізованих цінностей, що сприяє визначенню загальних цілей відбору (Г. М. Віхрева відмічає, що саме цей рівень, як правило, відсутній у більшості бібліотек, як вітчизняних, так і зарубіжних, оскільки його обґрунтування вельми трудомістке та потребує постійного поточнення у зв'язку зі швидким ходом змін в усіх сферах життя);
- 2) ціннісна свідомість комплектатора, що формує ціннісні критерії, якими він буде керуватися при відборі документів до фонду;
- 3) нормативно-оцінювальна діяльність суб'єкта відбору, результатом якої стає оцінка документа на його відповідність до мети комплектування;
- 4) прийняття рішення про включення чи невключення оцінюваного документа до фонду.

Цим чотирьом типам моделі відбору документів у фонд відповідають три типи нормативної документації:

- 1) стратегія розвитку фонду бібліотеки;
- 2) ТТПК, який визначає типо-видові та галузеві ознаки;
- 3) інструкції, пам'ятки, керівництва та рекомендації, які регламентують нормативно-оціночну діяльність комплектатора та містять широкий набір конкретизованих ознак оцінки документів.

Комплексну модель вивчення інформаційних потреб вчених, яка може бути застосована до комплектування, розробили співробітники Центральної бібліотеки Пушкінського наукового центру РАН Н. А. Слащева та Ю. В. Мохначова [11]. Модель включає наступні етапи: опитування користувачів на основі анкет та інтерв'ю; збір даних про інтенсивність використання літератури; аналіз публікованості вчених з використанням міжнародних бібліометричних баз даних; аналіз пристатейних списків літератури з публікацій співробітників тієї організації, яку обслуговує наукова бібліотека; експертна оцінка документних джерел.

За даними опитування, проведеного EBSCO на міжнародному рівні, при відборі наукової періодики до фондів бібліотек найчастіше користуються наступними методами та звертають увагу на наступні фактори [12]:

- А. Статистика використання / вартість однієї статті – 85%
- Б. Експертна оцінка в організації – 57%
- В. Зростання ціни видання – 37%
- Г. Бібліометричні показники – 33%
- Д. Популярність ресурса в організації – 24%

Варто зазначити, що в даний час в жодній країні немає єдиної загальноприйнятої методики відбору наукової періодики до бібліотечних фондів. Кожна бібліотека використовує власні підходи, поєднуючи різні критерії оцінки наукових журналів [6, 7, 13-15]. За зауваженням Г. М. Віхревої, спроби локальної модернізації критеріїв відбору, як правило, непереконливі, тому перш за все необхідний пошук методологічної бази для розв'язання ціннісних проблем відбору [16].

Також потрібно відмітити, що ступінь активності бібліотечних працівників у використанні методик оцінки журнальних переліків є різною. Якщо в одних бібліотеках проводиться наукова робота та розробляються нові підходи, спрямовані на розв'язання виникаючих проблем, то в інших репертуар виписуваної бібліотечної періодики може не переглядатися протягом тривалого часу.

Крім критеріїв відбору, комплектатору також необхідно керуватися рядом факторів, що не мають прямого відношення до оцінки документів. Сучасну ситуацію у вітчизняному комплектуванні детально висвітлює Т. В. Петрусенко [17]. Для розробки оптимальної політики комплектування, на її думку, необхідні глибокі знання законодавства про закупівлю, обізнаність у психологічній готовності користувачів до отримання інформації на різних носіях, облік технологічної бази бібліотеки, професіоналізм комплектаторів та ін.

Спеціалісти ДПНТБ СВ РАН відмічають: комплектаторам, окрім перерахованого, необхідно мати навички ведення переговорних процесів з видавництвами та провайдерами, знати законодавство про авторське право, тонкощі ліцензійних договорів [18].

Типологічні критерії відбору документів до наукової бібліотеки (на прикладі журнального фонду)

На першій стадії відбору при аналізі документу за типологічними (формальними та змістовими) ознаками виключається більшість непрофільних для бібліотеки джерел комплектування. Формальні ознаки, за зауваженням О. В. Федорця, переважають над усіма іншими, включаючи експертну оцінку [10]. Дослідник наводить у приклад навіть такі організації, що не мають проблем з фінансуванням, як *Thomson Reuters*, де відбір журналів для індексування проводиться перш за все на основі відповідності ряду

формальних критеріїв. Про це саме на прикладі БД *Scopus* йдеться у роботі О. В. Кирилової [19].

Стосовно до журнального фонду можна виділити наступні основні формальні ознаки:

- 1) відповідність ТТПК – основна формальна ознака, що дозволяє визначити, чи відповідає дисциплінарна направленість журналу тематиці досліджень, що проводяться у науковій організації;
- 2) тип журналу. В залежності від типу наукової організації для користувачів бібліотеки затребуваними можуть виявитись ті чи інші типи журналів – РЖ, оглядові, такі, що публікують короткі або повноцінні статті та ін.;
- 3) вартість журналу, що має безумовне значення при обмежених бюджетах наукових бібліотек. Деякі вітчизняні дослідники висувають цей фактор на перше місце: інші критерії відбору вони розглядають вже після оцінки вартості [8];
- 4) вартість запиту журналу по МБА, усереднена ціна однієї завантаженої статті та інші види постатейної оцінки, котрі, однак, мають значення для вже відомої, а не нової журнальної продукції;
- 5) наявність електронної версії журналу, яка поки ще відсутня у багатьох російських періодичних видань;
- 6) представленість журналу в індексуючих та реферативних службах. З врахуванням мінливих в даний час моделей пошуку інформації та переважання пошуку в реферативних БД, наявність в них того чи іншого журналу стає важливим критерієм. На актуальність цієї інформації вказує той факт, що відомості про індексуючі системи видавці розміщують на веб-сторінках своїх журналів на видному місці, поряд з імпаکت-фактором;
- 7) країна видання. При розгляді даного критерія слід враховувати його певну умовність, що пов'язано з сучасними реаліями мережевого розповсюдження інформації. Так, країною видання може бути та, в якій знаходяться засновник та власник видання. В інших випадках видаючою може вважатися країна технічного виконавця, що надає платформу для розміщення електронних випусків (наприклад, платформи *SpringerLink* або *ScienceDirect*). В той самий час необхідно мати на увазі, що ряд недобросовісних видавців, в основному з країн Азії, навмисно реєструють свої видавництва в західних країнах, щоб підвищити авторитет своєї організації та продукції, яку вона випускає. Відмітимо, що значна частина перекладних версій російських наукових журналів юридично належить США, що формально знижує представленість російських журналів в індексуючих системах;
- 8) розповсюдженість видання, яка частково свідчить про авторитетність журналу, його визнання за межами країни-видавця;
- 9) мова статей. В умовах скорочення числа перекладацьких відділів у російських наукових організаціях актуальними мовами в наш час є російська та англійська;
- 10) наявність рефератів та їх мова, наявність ключових слів, що в деякій мірі характеризує вагу журналу, оскільки від цих метаданих залежить, індексується журнал у міжнародних БД чи ні;
- 11) глибина ембарго. Багато видавництв (більшою частиною некомерційні в галузі біомедицини) часто відкривають доступ до повних текстів публікацій після

закінчення певного терміну. Деякі бібліотеки можуть надати перевагу економії коштів над оперативністю обслуговування;

- 12) ліцензійні умови, що включають в себе умови використання ресурсу та можливість отримання довічного доступу до оплаченого ресурсу;
- 13) технічні умови надання доступу. При збільшенні вимог наукової спільноти до мобільності та швидкості доступу до інформації важливими стають такі послуги видавництва, як надання віддаленого доступу співробітникам, стабільність роботи платформи, наявність адміністраторського кабінету;
- 14) повнота пристатейної бібліографії.

До змістовних ознак, що потребують підвищеної уваги та ерудиції комплектатора, можна віднести наступні:

- 1) назва оцінюваного журналу, а також декларовані цілі та задачі його випуску, за якими можна судити про необхідність видання для користувачів. Слід ретельно аналізувати назви нових журналів, оскільки ряд недобросовісних видавців зумисно вводять в оману потенційних споживачів, використовуючи назви, що не відповідають їх продукції;
- 2) склад редакційної колегії журналу, до якої можуть входити як авторитетні вчені, так і нікому не відомі підприємці або видавництво в цілому. Останнє може вказувати на те, що перед комплектатором – недобросовісний журнал;
- 3) видаюча організація. Для комплектатора може мати значення, видається журнал науковим товариством чи комерційним видавництвом, оскільки видання наукових товариств дешевші та при цьому публікують більш якісні статті (про що свідчить, зокрема, імпакт-фактор) [20, 21]. В той самий час у таких видавництвах менший штат технічної підтримки і, як правило, більш низький рівень сервісних послуг.

Інтенсивність використання документів читачами

Інформація про інтенсивність використання ресурсів – «теорія попиту», поряд з «теорією цінності», в наукових бібліотеках завжди була одним з основних критеріїв при відборі до фонду та списанні документів [4]. На домінування «принципу маркетинга – відбирати та пропонувати переважно те, що питають», вказує Ю. М. Столяров [2].

На сьогоднішній день розроблено дві основні методики отримання інформації про інтенсивність використання фонду наукової періодики: соціологічна та бібліотекознавча, заснована на статистичних підходах [6, 7]. В основі першої лежить анкетування та (або) інтерв'ювання. Друга методика включає в себе: традиційні листки вимог та відмов; метод розставлення у відкритому фонді, при якому бібліотекарі фіксують взяті читачами для перегляду журнали, коли розставляють їх на місце; комп'ютеризовані методи збору статистичної інформації про інтенсивність використання. Методи на основі статистики є більш об'єктивними та частіше використовуються у бібліотечній практиці [22].

Дослідження з інтенсивності використання документів давно привертати увагу бібліотечних працівників [15, 23, 24], оскільки дозволяють їм відповісти на наступні питання:

- які журнали використовуються найчастіше;
- які журнали можуть бути списані;
- скільки знадобиться коштів на забезпечення, наприклад, 80% потреб користувачів;
- з якого часу журнал може вважатися застарілим;
- журнали якими мовами найбільш затребувані та ін.

У сучасних наукових бібліотеках вивчення затребуваності ресурсів на основі статистики використання продовжує відігравати ключову роль у відборі документів до фонду [13]. Основним інструментом в електронній середі стала система COUNTER (*Counting Online Usage of Networked Electronic Resources* – підрахунок онлайнового використання мережевих електронних ресурсів), яка являє собою галузевий стандарт для відслідковування кількості завантажень публікацій, успішних та неуспішних запитів повних текстів, у форматі перегляду та ін.

За даними дослідження, проведеного у 2010 р. компанією EBSCO, статистика інтенсивності використання у відповідності до стандарту COUNTER займає провідну позицію при відборі наукової періодики до фонду бібліотек та сягає 85% [12]. Вирішальне значення статистика інтенсивності використання має також при прийнятті рішень про виключення тих чи інших журналів з підписки.

Недоліки методу оцінки інтенсивності використання документів. Статистика інтенсивності використання документів не завжди дає достовірні результати. Це пов'язано з кількома факторами.

1. Один і той самий документ в даний час можна отримати з дуже великої кількості різних джерел, в тому числі з репозитаріїв організацій, соціальних мереж для наукових співробітників, таких як *Academia.edu*, *ResearchGate*, *Mendeley*, а також з особистих сторінок авторів. У статистиці використання при цьому буде враховуватись лише один ресурс, на який підписана бібліотека. На це вказувалося і раніше, ще до розповсюдження мережевих технологій; зокрема говорилося про те, що багато наукових співробітників мають особисту підписку та власну бібліотеку [25].
2. Важко отримати статистику інтенсивності використання документів відкритого доступу, а також журналів, що надають свої статті для безкоштовного завантаження після закінчення періоду ембарго. Це також стосується частини платних журналів, для яких інформацію про статистику використання можна отримати лише по особистим каналам, що не дозволяє побачити повну адекватну картину [6, 7, 26].
3. Інтенсивність використання документів сильно залежить від зовнішніх факторів, одним з яких є час [27]. Наприклад, при проведенні досліджень по грантам активність читачів значно зростає і навпаки, коли в науковій організації не проводяться такі дослідження, активність знижується [25]. Коливання в інтенсивності використання журналів спостерігаються і протягом календарного року, оскільки під час здачі аспірантами іспитів затребуваність бібліотечних фондів суттєво збільшується. Тому дослідження на основі статистики інтенсивності використання повинні охоплювати значний часовий діапазон. Сюди ж можна віднести фактор недостатнього попиту на нові книжкові видання, у котрих в перші шість років попит складає лише 60% від попиту після закінчення цього періоду [8].
4. Найбільш використовуваними документами частіше за все виявляються журнали з короткими повідомленнями, типу «*Letters*», які цінні лише протягом короткого часу, швидко втрачають свою актуальність і тому не можуть вважатися найпріоритетнішими для придбання у фонд [28].

5. Деякі дослідники висловлюють думку про принципову непрезентативність даних статистики завантажень, вказуючи на те, що навіть точно підраховані дані не відображають реальних інформаційних потреб вчених.

Детально про це говорять бібліотекарі Дж. Нейб та Д. Фаулер: вони описали досвід відмови від пакетної підписки, запропонували науковим співробітникам оформляти вимоги через МБА та інші бібліотечні сервіси [29]. Виявилось, що кількість замовлень через МБА зросла незначно і загальна кількість вимог в десятки разів нижча від числа завантажуваних раніше документаів. Базуючись на цьому, автори зробили висновок, що більшість завантажених текстів не були для наукових співробітників публікаціями першої необхідності.

На непрезентативність даних зі статистики інтенсивності використання частково вказує і те, що низький попит на той чи інший документ може бути викликаний недостатньою інформованістю читачів про ресурс. В цьому випадку, можливо, слід міняти моделі сповіщення читачів, а не виключати документ з фонду.

Експертна оцінка

Експертна оцінка є усталеним критерієм відбору джерел комплектування. Тому ані бібліотекарі, ані програмні рішення не можуть виявити потреби вчених краще, ніж вони самі. За даними ряду досліджень, експертна оцінка займає друге місце після статистики використання при відборі нових документів до фонду наукових бібліотек та виключенні непотрібних. Цей метод бібліотечна спільнота вважає дуже важливим для оцінки наукових журналів [12, 13].

У вітчизняній практиці експертна оцінка використовується, наприклад, при комплектуванні ДПНТБ СВ РАН [30]. Модель, ядром якої виступає експертна оцінка, добре описана та апробована співробітниками ЦБС БПН РАН [31]. Розроблена ними система у вигляді пакета програм дозволяє використовувати в автоматичному режимі експертні оцінки спеціалістів інститутів, що комплектуються, при створенні зведеного ТТПК. Схожі принципи застосовуються при комплектації деяких інститутів Сибірського відділення РАН [30].

Методику колективної експертизи наукових журналів, що використовує ВІНІТІ РАН, детально висвітлив О. В. Федорець [32], вказавши на переваги та недоліки цього критерія оцінки. Однак з його роботи виходить, що якісна експертиза важко реалізована в невеликих наукових бібліотеках та буде ефективною лише у великих інформаційних центрах.

Експертна оцінка почасти може виявитися перспективним підходом з огляду на часту в останні роки зміну керівними структурами профіля комплектування, що пов'язано зі зміною системи фінансування науки, від чого може швидко змінюватись тематика досліджень. Однак у тому вигляді, в якому експертна оцінка застосовується у більшості невеликих наукових бібліотек, вона являє собою дещо консервативний метод.

Слід відмітити **недоліки методу експертної оцінки**, що накопичились до цього моменту та потребують усунення.

1. В останні два десятиріччя спостерігається невпинне зростання кількості наукових журналів. Незважаючи на те, що більшість нових журналів не можуть в короткі строки зрівнятися зі старими авторитетними виданнями (а деякі від самого початку відкриваються з метою отримання швидкої вигоди та мало уваги приділяють науковому рецензуванню), деякі з них, проте, дуже швидко набирають рейтинг.

Вочевидь, в ткій ситуації спеціалісти не в стані оперативно реагувати на зміни ринку інформаційної продукції, не мають можливості охопити все різноманіття періодики та вчасно дати їй оцінку [32]. Про це, зокрема, говорить співробітник бібліотеки Вищої школи економіки В. В. Післяков; він підкреслює, що принципові рішення з відбору ресурсів до фонду бібліотеки цієї організації приймаються інформаційними, а не предметними спеціалістами [22].

2. Нерідкі випадки, коли відмічені експертами журнали згодом користуються невеликим попитом або взагалі лишаються незатребуваними, що свідчить про можливу необ'єктивність оцінки. Мабуть, це пов'язано з багаторічною прихильністю вчених до певних журналів, хоча частина з них може втратити свою значущість.

Бібліотекарі П. Гросс та Є. Гросс, які вперше використали бібліометричний аналіз у комплектуванні, ще в першій половині ХХ ст. вказували на сильну залежність обраних експертами найменувань від їх поточних потреб, вподобань або неприязні [33]. У вітчизняному бібліотекознавстві на цю проблему також неодноразово зверталась увага [6, 7, 34]. Так, М. О. Азаркіна відмічає: нерідко відсутній консенсус у членів експертної ради відносно набору журналів [6, 7].

3. В методі експертної оцінки часто не передбачена відповідальність за можливу неефективність підписки, тому експерти бібліотечних рад, можливо, не стануть всебічно оцінювати запропоновані їм варіанти.
4. Метод в значній мірі залежить від наявності вільного часу у наукових співробітників, їх бажання або небажання співпрацювати з бібліотекарями [25], що робить цю форму аналізу не завжди зручною та можливою для використання.
5. Експертна оцінка потребує більше трудових та часових затрат, пов'язаних з тим, що експерту необхідно крім назв журналів представити додаткову статистичну та описову інформацію [32]. При цьому результат оцінки у більшості випадків є ідентичним до результатів, що отримані на основі більш об'єктивної та швидкої оцінки за допомогою бібліометричного аналізу [35, 36].

Бібліометричний аналіз

Практично всі бібліометричні дослідження від самого початку проводились з метою вдосконалення методів керування бібліотечним фондом та розробки нових методів відбору документів до фонду [37]. Зокрема, це стосується імпаکت-фактору, який був покликаний оцінювати журнали для їх включення до фондів наукових бібліотек [38]. «Фундаментом бібліометрії є бібліотечна справа, вона тісно пов'язана з інформаційним пошуком та соціологією науки», – відмічають С. В. Бредихін та А. Ю. Кузнецов [39].

І. В. Маршакова-Шайкевич виділяє три основні переваги бібліометричного аналізу в порівнянні з іншими методами [40]:

- він дозволяє охопити науку в цілому;
- на широкому матеріалі міжнародних бібліографічних баз даних можливо поєднувати різні методи аналізу;
- у бібліометричному аналізі матеріалом є «упредметнені явища», коли роботи вже опубліковані, статті процитовані, що надає методу більшої об'єктивності.

Схожі висновки можна знайти в роботі В. Мур, в якій експертна оцінка порівнюється з оцінкою на основі показників цитування [41]. Знайшовши в цілому кореляцію між результатами за двома методами оцінки, дослідник одночасно відмічає: показники на

основі цитування переважають та мають ширший діапазон охоплення різних якостей документів, що обираються до фонду.

Бібліометричний аналіз заснований на різних вихідних даних, якими є перш за все наукові публікації та їх цитування. Отже, основні бібліометричні показники можна розділити на три класи – засновані на: 1) кількості публікацій, 2) кількості цитувань; 3) кількісному співвідношенні публікацій та цитувань.

На даний час розроблено багато різновидів бібліометричного аналізу [42, 43]. Найбільш популярними показниками стали метрики, засновані на загальній кількості цитувань, і показники, виявлені за допомогою аналізу коцитування. Наприклад, в роботі [44] на основі аналізу даних про взаємне цитування журналів з БД *Journal Citation Reports* дослідник, не маючи відправної точки у вигляді набору публікацій або будь-якого журналу, вибудовує ранговий список ядерних журналів в області генетики.

Особливе місце займають показники, що засновані на імпакті-факторі журналу, який з огляду на його популярність можна віднести до формальних ознак.

Частіше за все у комплектуванні використовується аналіз цитування, який застосовували й автори цієї статті [45]. Рідше використовується аналіз публікованості авторів, однак цей метод може бути застосований лише в крупних організаціях з великою кількістю публікацій, з яких можна скласти представницьку вибірку [11, 46].

Відмінності у використанні методу аналізу цитування полягають насамперед у виборі джерела, з якого беруться посилання. Ці джерела можна розділити на загальносвітові, засновані на цитуваннях з журналів та груп журналів, і на місцевого значення, засновані на цитуваннях з публікацій вчених, які працюють в організації, що обслуговує бібліотека [47].

Окремим бібліометричним напрямком, не заснованим на аналізі цитування, може стати контент-аналіз – тематичний аналіз публікацій, що виходять з організації [48]. Його результати в подальшому можуть використовуватись для збору та аналізу міжнародних масивів публікацій, що є тематично ідентичними до публікацій користувачів бібліотеки.

Недоліки бібліометричного аналізу. Незважаючи на ряд переваг бібліометричних методів у комплектуванні перед іншими, його також неможна назвати досконалим. До основних проблем у використанні бібліометричного аналізу відносять наступні:

1. При цитуванні автор часто залежить від різних мотивацій, що робить саме цитування суб'єктивним.
2. Важливим фактором виступає мовний бар'єр, коли перевага при цитуванні надається літературі на доступній автору мові.
3. Не враховується оціночна сторона цитувань, тому рівнозначними вважаються позитивні та негативні цитування.
4. Об'єктивну картину може викривляти невиправдане самоцитування.
5. Як правило, автори не цитують не доступні для перегляду роботи.
6. Деякі автори можуть цитувати ті джерела, які вони не читали, а «запозичили» з інших прочитаних робіт [49].
7. В той час як одні дослідники говорять про значну відповідність інтенсивності використання журналів до їх цитованості [47], інші вказують на відсутність прямої кореляції, а також на складну природу цитування, яка не враховується при його аналізі [25, 50].
8. У ХХІ ст. відмічається звуження моделі цитування, що робить оцінку журналів на основі аналізу цитування дещо зміщеною.

Таким чином, аналіз цитування пристатейних списків літератури при його застосуванні у відборі документів до фонду наукової бібліотеки має ряд недоліків. В той самий час цей метод більш доступний для використання, особливо з розширенням сервісів, що супроводжують бібліометричні БД, не потребує залучення додаткових співробітників та засобів.

Альтернативні підходи до відбору наукової літератури

У 2010 р. була зроблена спроба створити додатковий інструмент для орієнтування в потоках наукової інформації, який отримав назву *альтернативні метрики*, або *альтметрики*. Ця ініціатива являє собою адаптацію можливостей соціальних програмних продуктів до оцінки наукової результативності, а додатково і до оцінок наукових публікацій і журналів, що може бути використано в наукових бібліотеках. (Детально альтметрики розглянуті у [52].)

Головний об'єкт вимірювань альтметриками – наукові публікації у періодичних виданнях. Між тим до сфери досліджень поступово залучаються також книги, праці конференцій, презентації, відеоматеріали, масиви даних в їхній сукупності, програмні коди та інші види наукової інформації. Однак в тому ж руслі, що передбачає значне розширення об'єктів оцінки, в останній час проходить і розвиток бібліометричних показників.

Перевагою альтметрик є охоплення третини наукової літератури, яка активно використовується науковими співробітниками, що публікуються (наприклад, для підготовки до лекцій і для підвищення загальнонаукового світогляду), але не цитується ними через певні обставини [51].

Найчастіше застосовуються наступні альтметрики:

інтенсивність використання публікації, яка виражена кількістю завантажень або переглядів. Основний інструмент для отримання статистичних даних – система COUNTER;

кількість цитувань публікації. Незважаючи на протиставлення концепції альтметрик аналізу цитування, кількість цитувань в більшості випадків впроваджується в показники альтметрик як одна зі складових частин;

кількість закладок. Ця інформація доступна, наприклад, для статей журналів *PLoS*, де відображаються закладки в онлайн-ових програмах з управління посиланнями *Mendeley CiteULike*;

кількість обговорень, коментарів, рекомендацій та інших видів інформування колег в інструментах соціального спілкування. Це можуть бути як спільні соціальні мережі типу *Facebook*, *Twitter*, так і з цільовою науковою аудиторією, типу *ResearchGate* або *Academia.edu*.

Додатково виділяють кількість згадувань в енциклопедії «Вікіпедія», в засобах масової інформації, обговорення в блогосфері, а також рейтинги наукових публікацій.

Виникнення альтметрик стало чітким індикатором проблем, що намітилися у сфері роботи з потоками інформації та оцінки наукових результатів, заснованих як на експертній оцінці, так і на бібліометричних показниках. Незважаючи на ряд досліджень з оцінки альтметрик та досвід їх використання у кількох видавництвах, вони все ще знаходяться на стадії розвитку, і говорити про їх застосування в якості самодостатнього інструменту не доводиться. Однак можна припустити, що альтметрики здатні стати інформативним додатком до бібліометричних методів та методів експертної оцінки.

Висновки

Очевидно, що жоден із розглянутих в даній статті методів оцінки наукових документів, а також жоден з виділених експертами критеріїв не слід використовувати у відриві від інших. На жаль, саме це сьогодні можна спостерігати у багатьох бібліотеках при наукових організаціях. Комплектаторам необхідно пам'ятати, що кожен метод відбору документів до бібліотечного фонду, включаючи найсучасніші розробки, має ряд недоліків, іноді дуже суттєвих. Комплексне застосування різних методів дозволяє нівелювати негативні сторони кожного з методів і дає можливість перевірити та підтвердити результати, отримані різними способами.

Важливо відмітити: якщо ці результати протирічать одне одному, це дає привід провести додаткове дослідження або перепроверити застосовані підходи. Такого роду помилки залишаються непоміченими, якщо при оцінці документів буде використовуватися тільки один метод. Тому пропоновані спеціалістами моделі включають сукупність різних підходів та критеріїв, і чим повніше набір пропонованих до використання груп методів, тим повніша модель та безпомилковіше набір документів, відібраних до підписки в наукову бібліотеку. Отже, найкращим чином будуть задовільнятися інформаційні потреби вчених, що є основним завданням наукових бібліотек.

*Переклад з російської
Лаврусь В.В.,
науково-дослідний відділ ОННБ*

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Эйдемиллер И. В. Электронные издания как предмет текущего комплектования: постановка вопроса // Библ. фонды: проблемы и решения : электрон. журн.-препринт. – 2000. – № 1. – С. 1–2.
Eydemiller I. V. Elektronnyye izdaniya kak predmet tekushchego komplektovaniya: postanovka voprosa // Bibl. fondy: problemy i resheniya : elektron. zhurn.-preprint. – 2000. – № 1. – С. 1–2.
2. Столяров Ю. Н. Библиотечный фонд : учеб. для библ. фак. ин-тов культуры, ун-тов и пед. вузов. – Москва : Книжная палата, 1991. – 271 с.
Stolyarov Yu. N. Bibliotechnyy fond : ucheb. dlya bibl. fak. in-tov kultury, un-tov i ped. vuzov. – Moskva : Knizhnaya palata, 1991. – 271 s.
3. Терешин В. И. Библиотечный фонд : учеб. пособие. – Изд. 2-е, испр. и доп. – Москва : Издательство МГУКИ, 2000. – 176 с.
Tereshin V. I. Bibliotechnyy fond : ucheb. posobie. – Izd. 2-e, ispr. i dop. – Moskva : Izdatelstvo MGUKI, 2000. – 176 s.
4. Вихрева Г. М. Ценностные аспекты отбора документов в фонд научной библиотеки. – Новосибирск, 2004. – 190 с.
Vihreva G. M. Tsennostnye aspekty otbora dokumentov v fond nauchnoy biblioteki. – Novosibirsk, 2004. – 190 s.
5. Дубров А. П., Красикова О. Л. Критерии и показатели для формирования оптимального фонда иностранных журналов // Науч. и техн. б-ки. – 1997. – № 11. – С. 35–41.
Dubrov A. P., Krasikova O. L. Kriterii i pokazateli dlya formirovaniya optimalnogo fonda inostrannykh zhurnalov // Nauch. i tehn. b-ki. – 1997. – № 11. – С. 35–41.
6. Азаркина М. А. Организация журнального фонда научной библиотеки: проблемы комплектования // Библ. дело. – 2007. – № 6. – С. 41–42.
Azarkina M. A. Organizatsiya zhurnalnogo fonda nauchnoy biblioteki: problemy komplektovaniya // Bibl. delo. – 2007. – № 6. – С. 41–42.
7. Азаркина М. А. Организация журнального фонда научной библиотеки: проблемы комплектования // Там же. – 2007. – № 5. – С. 17–20.
Azarkina M. A. Organizatsiya zhurnalnogo fonda nauchnoy biblioteki: problemy komplektovaniya // Tam zhe. – 2007. – № 5. – С. 17–20.
8. Евстигнеева Г. А., Глухова Е. И. Финансовые аспекты комплектования иностранной литературы // Науч. и техн. б-ки. – 2004. – № 2. – С. 60–67.
Evstigneeva G. A., Gluhova E. I. Finansovye aspekty komplektovaniya inostrannoy literatury // Nauch. i tehn. b-ki. – 2004. – № 2. – С. 60–67.
9. Земсков А. И., Евстигнеева Г. А. Роль библиотек на мировом рынке научных публикаций // Вест. Рос. фонда фундамент. исслед. – 2005. – № 4. – С. 51–56.
Zemskov A. I., Evstigneeva G. A. Rol bibliotek na mirovom rynke nauchnykh publikatsiy // Vest. Ros. fonda fundament. issled. – 2005. – № 4. – С. 51–56.
10. Федорец О. В. Использование обучающей выборки для определения приоритета критериев в рейтинговой системе оценивания научных журналов // Проблемы управления. – 2009. – № 1. – С. 59–65. Науч. и техн. б-ки, 2015, № 7 47
Fedorets O. V. Ispolzovanie obuchayushchey vyborki dlya opredeleniya prioriteta kriteriev v reytigovoy sisteme otsenivaniya nauchnykh zhurnalov // Problemy upravleniya. – 2009. – № 1. – С. 59–65.

11. Слащева Н. А., Мохначева Ю. В., Харибина Т. Н. Изучение информационных потребностей пользователей Пушкинского научного центра РАН в Центральной библиотеке Центра (отдел БЕН РАН) // Библиотеки национальных академий наук: проблемы функционирования, тенденции развития : науч.-практ. и теорет. сб. – Киев, 2008. – С. 247–264.

Slashcheva N. A., Mohnacheva Yu. V., Harybina T. N. Izuchenie informatsionnyh potrebnostey polzovateley Pushchinskogo nauchnogo tsentra RAN v Tsentralnoy biblioteke Tsentra (otdel BEN RAN) // Biblioteki natsionalnyh akademiyn nauk: problemy funktsionirovaniya, tendentsii razvitiya : nauch.-prakt. i teoret. sb. – Kiev, 2008. – С. 247–264.

12. EBSCO Library Collections and Budgeting Trends Survey. – 2010. – [Электронный ресурс]. – Режим доступа: <http://www2.ebsco.com/en-us/NEWSCENTER/Pages/ViewArticle.aspx?QSID=360>

13. Jurski D. 2013 Study of Subscription Prices for Scholarly Society Journals : Society Journal Pricing Trends and Industry Overview. – Allen Press, Inc., 2013. – 18 p.

14. Johnson C. A., Trueswell R. W. The Weighted Criteria Statistic Score: An Approach to Journal Selection // College & Research Libraries. – 1978. – Vol. 39, № 4. – P. 287–292.

15. Wenger C. B., Childress J. Journal evaluation in a large research library // Journal of the American Society for Information Science. – 1977. – Vol. 28, № 5. – P. 293–299.

16. Вихрева Г. М. Об аксиологической природе библиотечного отбора // Библиотечные фонды: проблемы и решения : электрон. журн.-препринт. – 2004. – № 6. – С. 1–4.

Vihreva G. M. Ob aksiologicheskoy prirode bibliotechnogo otbora // Bibliotechnye fondy: problemy i resheniya : elektron. zhurn.-preprint. – 2004. – № 6. – С. 1–4.

17. Петрусенко Т. В. Интеграционные подходы к организации процессов комплектования в национальной библиотеке / Т. В. Петрусенко // Науч. и техн. б-ки. – 2008. – № 2. – С. 52–56.

Petrusenko T. V. Integratsionnye podhody k organizatsii protsessov komplektovaniya v natsionalnoy biblioteke / T. V. Petrusenko // Nauch. i tehn. b-ki. – 2008. – № 2. – С. 52–56.

18. Подкорытова Н. И., Босина Л. В., Лакизо И. Г. Система централизованного комплектования ЦБС СО РАН: итоги и перспективы // Библиосфера. – 2012. – № 5. – С. 54–57.

Podkorytova N. I., Bosina L. V., Lakizo I. G. Sistema tsentralizovannogo komplektovaniya TSBS SO RAN: itogi i perspektivy // Bibliosfera. – 2012. – № 5. – С. 54–57.

19. Кириллова О. В. Редакционная подготовка научных журналов по международным стандартам: рекомендации эксперта БД Scopus. – Москва, 2013. – 90 с.

Kirillova O. V. Redaktsionnaya podgotovka nauchnyh zhurnalov po mezhdunarodnym standartam: rekomendatsii eksperta BD Scopus. – Moskva, 2013. – 90 s.

20. Bergstrom T. C., Courant P. N., McAfee R. P., Williams M. A. Evaluating big deal journal bundles // Proceedings of the National Academy of Sciences of the United States of America. – 2014. – Vol. 111, № 26. – P. 9425–9430.

21. Шрайберг Я. Л., Земсков А. И. Системы открытого доступа к информации: причины и история возникновения / Я. Л. Шрайберг, А. И. Земсков // Науч. и техн. б-ки. – 2008. – № 4. – С. 14–29.

Shrayberg Ya. L., Zemskov A. I. Sistemy otkrytogo dostupa k informatsii: prichiny i istoriya vozniknoveniya / Ya. L. Shrayberg, A. I. Zemskov // Nauch. i tehn. b-ki. – 2008. – № 4. – С. 14–29.

22. Писляков В. В. Использование онлайн-ресурсов и управление электронной подпиской в библиотеке ГУ-ВШЭ // Унив. упр.: практика и анализ. – 2006. – № 4. – С. 45–54.

Pislyakov V. V. Ispolzovanie onlaynovykh resursov i upravlenie elektronnoy podpiskoy v biblioteke GU-VSHE // Univ. upr.: praktika i analiz. – 2006. – № 4. – С. 45–54.

23. Chen C.-C. The use patterns of physics journals in a large academic research library // Journal of the American Society for Information Science. – 1972. – Vol. 23, № 4. – P. 254–270.

24. Bolgiano C. E., King M. K. Profiling a Periodicals Collection // Association of College and Research Libraries American Library Association. – 1978. – Vol. 39, № 2. – P. 99–104.

25. McCain K. W., Bobick J. E. Patterns of Journal Use in a Departmental Library – a Citation Analysis // Journal of the American Society for Information Science. – 1981. – Vol. 32, № 4. – P. 257–267.

26. Писляков В. В., Любушко Е. Э. Анализ научно-информационной деятельности (чтение, публикации, цитирование) ученых института катализа им. Г. К. Борескова СО РАН // Катализ в промышленности. – 2007. – № 3. – С. 55–63.

Pislyakov V. V., Lyubushko E. E. Analiz nauchno-informatsionnoy deyatel'nosti (chtenie, publikatsii, tsitirovanie) uchenykh instituta kataliza im. G. K. Boreskova SO RAN // Kataliz v promyshlennosti. – 2007. – № 3. – С. 55–63.

27. Halevi G., Moed H. F. Usage patterns of scientific journals and their relationship with citations // Context Counts: Pathways to Master Big and Little Data (3–5 September 2014, Leiden, Netherlands). – Leiden, Netherlands, 2014. – P. 241–251.

28. Dhawan S. M., Phull S. K., Jain P. Documentation Notes // Journal of Documentation. – 1980. – Vol. 36, № 1. – P. 24–32.

29. Nabe J., Fowler D. C. Leaving the "Big Deal": Consequences and next steps // Serials Librarian. – 2012. – Vol. 62, № 1–4. – P. 59–72.

30. Босина Л. В., Шабурова Н. Н. Анализ уровня удовлетворенности информационных потребностей ученых СО РАН в зарубежных периодических изданиях // Мир науки, культуры, образования. – 2010. – № 3. – С. 88–93.

Bosina L. V., Shaburova N. N. Analiz urovnya udovletvorennosti informatsionnykh potrebnostey uchenykh SO RAN v zarubezhnykh periodicheskikh izdaniyakh // Mir nauki, kultury, obrazovaniya. – 2010. – № 3. – С. 88–93.

31. Каленов Н. Е., Кочукова Е. В. Централизованное комплектование академических библиотек в современных условиях // Информ. ресурсы России. – 2009. – № 3. – С. 4–6.

Kalenov N. E., Kochukova E. V. Tsentralizovannoe komplektovanie akademicheskikh bibliotek v sovremennykh usloviyakh // Inform. resursy Rossii. – 2009. – № 3. – С. 4–6.

32. Федорец О. В. Коллективная экспертиза научных журналов: методика агрегирования экспертных оценок и построения рейтинга // Управление большими системами. – Москва, 2009. – С. 12–35.

Fedorets O. V. Kollektivnaya ekspertiza nauchnykh zhurnalov: metodika agregirovaniya ekspertnykh otsenok i postroeniya reytinga // Upravlenie bol'shimi sistemami. – Moskva, 2009. – С. 12–35.

33. Gross P. L. K., Gross E. M. College Libraries and Chemical Education // Science. – 1927. – Vol. 66, № 1713. – P. 385–389.

34. Лазарев В. С. Количественная оценка тематической направленности научных периодических изданий // Науч. и техн. б-ки СССР. – 1983. – № 3. – С. 17–23.
Lazarev V. S. Kolichestvennaya otsenka tematicheskoy napravlenosti nauchnyh periodicheskikh izdaniy // Nauch. i tehn. b-ki SSSR. – 1983. – № 3. – С. 17–23.
35. Kim M. T. Ranking of Journals in Library and Information-Science – a Comparison Of Perceptual and Citation-Based Measures // College & Research Libraries. – 1991. – Vol. 52, № 1. – P. 24–37.
36. Haddawy P., Hassan S.-U. A Comparison of Three Prominent Journal Metrics with Expert Judgement of Journal Quality // Context Counts: Pathways to Master Big and Little Data (3–5 September 2014, Leiden, Netherlands). – Leiden, Netherlands, 2014. – P. 238–240.
37. Petersohn S. Using bibliometrics in research evaluation and research support – Academic librarians as professional providers of bibliometric services // Context Counts: Pathways to Master Big and Little Data (3–5 September 2014, Leiden, Netherlands). – Leiden, Netherlands, 2014. – P. 431–433.
38. Garfield E. Citation analysis as a tool in journal evaluation // Science. – 1972. – Vol. 178, № 4060. – P. 471–479.
39. Бредихин С. В., Кузнецов А. Ю. Методы библиометрии и рынок электронной научной периодики. – Новосибирск, Москва : ИВМиМГ СО РАН, 2012. – 248 с.
Bredihin S. V., Kuznetsov A. Yu. Metody bibliometrii i rynek elektronnoy nauchnoy periodiki. - Novosibirsk, Moskva : IVMiMG SO RAN, 2012. – 248 s.
40. Маршакова И. В. Система цитирования научной литературы как средство слежения за развитием науки. – Москва : Наука, 1988. – 288 с.
Marshakova I. V. Sistema tsitirovaniya nauchnoy literatury kak sredstvo slezheniya za razvitiem nauki. – Moskva : Nauka, 1988. – 288 s.
41. Moore W. H. Citation versus Reputation: Assessing Political Science Journals. – Tallahassee: The Florida State University, 2000. – 30 p.
42. Гуреев В. Н., Мазов Н. А. Использование библиометрии для оценки значимости журналов в научных библиотеках (Обзор) // НТИ. Серия 1: Орг. и методика информ. работы. – 2015. – № 2. – С. 8–19.
Gureev V. N., Mazov N. A. Ispolzovanie bibliometrii dlya otsenki znachimosti zhurnalov v nauchnyh bibliotekah (Obzor) // NTI. Seriya 1: Org. i metodika inform. raboty. – 2015. – № 2. – С. 8–19.
43. Руководство по наукометрии: индикаторы развития науки и технологии : [коллектив. моногр.] / под ред. М. А. Акоева. – Екатеринбург : Изд-во Ур. ун-та, 2014. – 250 с.
Rukovodstvo po naukometrii: indikatory razvitiya nauki i tehnologii : [kollektiv. monogr.] / pod red. M. A. Akoeva. – Ekaterinburg : Izd-vo Ur. un-ta, 2014. – 250 s.
44. McCain K. W. Core journal networks and cocitation maps: New bibliometric tools for serials research and management // Library Quarterly. – 1991. – Vol. 61, № 3. – P. 311–336.
45. Gureyev V. N., Mazov N. A. Detection of information requirements of researchers using Bibliometric analyses to identify target journals // Information Technology and Libraries. – 2013. – Vol. 32, № 4. – P. 66–77.
46. Davis P. M. Where to spend our E-journal money? Defining a university library's core collection through citation analysis // Portal. – 2002. – Vol. 2, № 1. – P. 155–166.

47. Duy J., Vaughan L. Can electronic journal usage data replace citation data as a measure of journal use? An empirical examination // *Journal of Academic Librarianship*. – 2006. – Vol. 32, № 5. – P. 512–517.

48. Гуреев В. Н., Мазов Н. А. Тематика публикаций организации как основа формирования объективного и оптимального репертуара научной периодики // *НТИ. Серия 1: Организация и методика информационной работы*. – 2013. – № 10. – С. 30–39.

Gureev V. N., Mazov N. A. Tematika publikatsiy organizatsii kak osnova formirovaniya obektivnogo i optimalnogo repertuara nauchnoy periodiki // *NTI. Seriya 1: Organizatsiya i metodika informatsionnoy raboty*. – 2013. – № 10. – С. 30–39.

49. Simkin M. V., Roychowdhury V. P. Read before you cite! // *Complex Systems*. – 2003. – № 14. – P. 262–274.

50. Sandison A. Library Optimum // *Nature*. – 1971. – Vol. 234, № 5328. – P. 368–369.

51. Tenopir C., King D. W. Electronic journals and changes in scholarly article seeking and reading patterns // *D-Lib Magazine*. – 2008. – Vol. 14, № 11–12. – P. 1–13.

52. Мазов Н. А., Гуреев В. Н. Альтернативные подходы к оценке научных результатов // *Вест. Рос. акад. наук*. – 2015. – Т. 85, № 2. – С. 115–122.

Mazov N. A., Gureev V. N. Alternativnye podhody k otsenke nauchnyh rezultatov // *Vest. Ros. akad. nauk*. – 2015. – Т. 85, № 2. – С. 115–122.

Vadim Gureev – lead bibliographer, A. A. Trofimuk Institute of Petroleum Geology and Geophysics, Russian Academy of Sciences Siberian Branch;

GureyevVN@ipgg.sbras.ru

3 Ac. Koptyug prospekt, Novosibirsk, 630090, Russia

Nikolay Mazov, Cand. Sci (Engineering) – Head of Information Library Center, A. A. Trofimuk Institute of Petroleum Geology and Geophysics, Russian Academy of Sciences Siberian Branch;

MazovNA@ipgg.sbras.ru

3 Ac. Koptyug prospekt, Novosibirsk, 630090, Russia